

د دست نیسانیک

بړکله لک د دواو د رمانف کور د لک • نووسینی نه مین نه قشبه ندی

دوزراوه توه بو زور د درد، به لآم بگره نه و کسه هر نه زانیې هوی خوش بونه هوی چی به، یان نه گهر زانییته رهنکه وه کو نه نیسک له دهر ویا مایسته وه، یان به هوی نه خوینه واری و نه بونی که ره سې یادداشت کردنه وه، یان هزاران ته گهری تر، بوونه ته هوی نیسچوونی دوزینه هوی نه و دهرمانه، جاری وایش بووه ههروه کو گوتمان شته که نوسراوه توه و له پاشان که لکی لی وهر گیراوه، وه هه رچی شیوهی نووسینه و ساده تر بوته وه و قه لثم و کاغذ هاتونه ترو، نه و نوسراوانه باشتر چی یان گرتوه و پونه ته کتیب که پیمان گوتراوه کتیبی «حیکمهت».

بی گومان له ناوی کورده واری نیمه شا نه م سرگوزه شتانه هه بووه دواو دهرمانی دهر دداران کراوه، به تاییهت چونکه دهر و دهشت و شاخ و کیوه کانی کوردوستان پرن له گزویگیای هه زار جوړو هه مهربه نکه، به لآم به داخه وه زور که م هه ول دواوه نه م سرماپه به که لک و گرنکه بنووسرپته وه و کوپکرپته وه که، له مرو به هوی ده زگاوه م کینه ی جوړاو جوړی نه م چه رغه وه بخرینه بهری لازمونیکی زانیارانه ی رپکوپیک بو نه هوی به و جوړه ی که بشی که لکی لی وهر گیریت.

جا من لیره دا هه م ناوونیشانی چه ن که سیکي لای خو مان دیرم و سرگوزه شتیان ده گیرمه وه، هه م ناوی برتی له و دهرمانانه ی که جاره های جار لازمون کراون، به لکو بکه وپته پینش چاوی پزشکه کانمان و که لکه له ی بشکینی که له پوری پزشکی خو مالی یان زیاتر بیرویت و دهر وینکی زیاتری نه م کاره چاکه ناوه لا بکه ن.

نزیکترین که س به هه م مرو فیکه وه باوکودایکه، هه ر به م بوته وه له نزیکترین که سه وه باسه که م دیرمه ناو.

یه کی له شاره زاترینی سرده رجوانی پزشکی خو مالی ی دهر و بهری نیمه، خوا لی خوش بو شیخ عدلانه دینی باوکم بو، نه م شاره زایی یهش له چه ن روویکه وه بو:

یه که م: به ده سته وه بیرونی باشترین کتیبی پزشکی چاپ کراوه ده ست خهت، چ به عه ره بی چ به فارسی و تورکی،

له روفیکه وه مرو ف به سه ری نه م زهوی سه وه ژیاوه، بی گومان دهر دو نازاریش هاوده م و برتی گری خوشی و کامه رانی بوون، هه روه هایش ناشکراپه مرو ف ده بی هه ر له و سرده مه وه تی کوشایی بو به ربه ره کانی و به گزچاچونی دوژمنی هه ره گه وری زیان، واته، دهر دو نازار، زور جار وا برتی که و توه مرو ف به هوی خواردنی گزویگیایکه وه نه خوشینیکی له کول که وتی بگره کانی وایش بووینت به پیچه وانه وه، خواردنی گزویگیایک، یان گوشنی گیان له به ریک بووینت هوی کوشتن، ویان زیان و نازاریکی زوری مرو ف.

مه به ست نه وه ته له و پزوه وه مرو ف هه یه نیش و نازاریش هه ر بووه، تی کوشان بو له ناو بردنی نه م نیش و نازارانهش هه ر به رده وام بووه، که برتی جار پهایش براوته به ری جادوو، یان دوه ا، یان موهجیزه، وه نه و جوړه شتانه ی که په یوه ندیان به دهر و نه وه هه یه و جیاوازن له چاره کردنی نه خوشی له رپگیای دهرمانی ته نیاوه.

هه روه کوه ده زانین موهجیزه ی عیسی برتی سووه له چاره کردنی له و نه خوشی یانه ی که به دهرمان چاره ناکرین.

بگره زور جار پینش هاتوه که سنیک شونینکی بریندار بووینت وه به و دهر و ربه رده ا چی ده ست که وتی خستیته سه ری برینه که ی، وه بگره چاکیش بووینت هه یان خراپتر بووینت، لیره دا لازمون بو چاره سه رکردنی دهر دو نازار ده ست بری ده کات، له ناوی نه م خه لکه پشا هه روه کو ناگادارین مرو فی هه لکه وتو هه یه، جا هه رکه سه و له شتیکا بلیمهت بووه، هی وا بووه له شکار کردنا نازابووه، هی وایش بووه له کشتوکالدا هی وایش بووه له پزشکی یان له ده نگه خوشیدا . . . هتد.

شونینه واری دهرمان کردن و چاک کردنه هوی نه خوش به هه ر دوو شیوه که ی، چ به دهرمان و چ له پروی هه سته دهر و نی سه وه، له ناوی گه لانی پینسوی میصرو یونان و عیراق و چین و گه لانی تری پروی زه ویدا باو بووه له شونینه واره کانداهدی ده کرتی، نه وه ی که هوی داخه نه وه ته زور جاری وا پینش هاتوه که له رپگیای برتی که و توه دهرمان

باوكم هرسى زمانه كسى باش ده زانى . هر بهم بونه بوو
ريساله يئكى نووسى بوو به ناوى «طب القلوب»، كه پاشان به كى
له گه وره پياوانى «شهرىعت و ته صه ووف» به ناوى «شيخ حسين
رمضان الخالدى» كه به كى بوو له خه ليفه كانى باوكم، له
كوورده كانى سورى به بوو كه له «ديرالزور» دا ده نيشت،
شهرچكى له سهر كروهو چاپ كراوو نيسته من نوسخه يئكم
لايه .

جا باوكم به ناوى پيرىكى ته ريقهت و پزشكىكى خومالى يه و
هاتوو نه خوشى به درونى به كانى به رانبه ركردوو له گه ل
نخوشى به كانى لهش دا وه درمانه كانيشيان هر بهم جووه .

بو نمونه: پاش پيشه كى يئكى جوان به سه ره بسى يئكى
زور به جى . . . ده لى . . «فهلكتنا في تيه الضلال فلا نُفرقُ بين
الحرام والحلال، وحرماننا من أنوار رحمة الرحمن المنان،
بواسطة هجومنا على الخطيئات والمعصيان، وبه قست قلوبنا،
فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ .

واعلموا إخوانى أن جنون حب الدنيا، وصرع الجهل،
وكابوس الكسل، وصداع الحسد، وشقيقة البخل، وقروح
سوداء طول الأمل، ووسواس حب الرياسة وركام الخيانة
وقدر العيوب، ورمذ غبار الذنوب هتد بهم چه شنه
ناوى نه خوشى به كانى درون هه ل دمدات و به يئى هه ل گرتن و
له به كتر چون، به راورديان دكات له گه ل نه خوشى به كانى
لهش دا، پاشان دهس كه كاته درمان ديارى كردن، وه نه لى،
«يا إخوانى لا تكونوا كالذين نسوا الله فأنساهم أنفسهم أولئك هم
الفاسقون . . . وعالجوا الامراض المذكورة . . . بدواتها عند
الحكماء الربانيين . . . وواظبوا على التداوى عندهم» . . .

. تا ته گاته نه وى نه لى . . «يامن تريد أن تقبل
نصيحتى فتكون من الأبرار خذ بعد الاستغفار بال تكرار، من لب
حب الانابة، ومن ورق الندامة، وزهرة الانفعال، وعرق
التوبة، وضمغ الزهد، وعلك التقوى، وجوه الذكر . . . هتد،
أجزاء متساوية خالصة من قشر الوجود، واجعلها في هاون
الصّدق . . . هتد پاشان پشان دمدات چون درمانه كان
ثامه دكات وه چون، چل شوو هم درمانانه كه ذيكرو فيكره
به كاربان بيريت .

جا ده گاته نه وى پاريزى بو دابنى . . . كه ده لى . . «واجتنب
النظر الى الأنام و اترك بصل اليأس و ببطنة الرّيا، و لحم
الاستراحة . هتد . . . ، تا ده لى الى أن ترى نفسك راضية
مرضية، طاهرة من جللها و عيوبها الظاهرة و الخفية، خالية عن
الاهواء الرذية . . .

بهم چه شنه تا ده گاته دوا به لى مه به ست كه گه پشتنه به لى
«عين اليقين» له ته صه ووف دا، وه به لى لهش ساغى ته واو،
لهجهانى ماددى دا كه «العقل السليم في الجسم السليم»
بيت .

جا نه مه ته گهر نه و به رى شاره زايى له هه ردوو به وشه كه و،
په رمينه وه به نخودا نه يئى، هم كاره ناكريت، له هه موى
گرنه گه تر، هم رساله ده لاپه ره يئى به، كه شيخ حوسه ين له
(79) لاپه ره دا شهرى كردوو، شيخ هه لانه ددين له به ك رُوژ
به لكو له دانيشتيكا نووسيو به تى كه نومينه وارم چاپى بكمه وه
دوه هم: سهر درهاوردن و شاره زايى به له دواو درمانى
كوردى .

سى هم: تازمون و وردبوونه وه ثامه يئى و په بوهندى درونى و
هه زلى كردنى نهو نيشه ته .

چواره م: هه ستى خزمهت به دره داران و نه خوشه كان،
به تاييهت لهو سه دره مه دا خو وه كو نه مرو نه بووه، دواو درمان و
پزيشك و هه ستمخانه و درمان خانه هه مولاگر بيت، به تاييهت له
سه دره مى پيش له بي سه وه رى مينشا، واته له سه ره تى ته م
سه ده يه دا، بو نمونه: له ساله كانى (1900) تا (1920) دا
باوه رنا كم له سوله يمانى به وه تاسنه، له خانه قى و كر ماشانه وه تا
سه قزو سا بلاغ و بانه، هه بيكى حكومه تى و درماتيكى له
كارگه دروست كراودا ده ستى ده ست دار كه ونى، له ناوا كاتيكى
ته گهر پياوچا كيكى خوننه وارو شاره زا له پزشكى به كانى
خومالى ي، كه به هه موى بارىكا جيگه ي باوه رى خه لك
بوو بيت و، ويستيتى خزمهت بكات، ده يئى نهو كاره ي چه نده
به كه لك بوو بيت، وه هه روه كو ده زانن لايئى «نه فسى» بو
درمان كردنى نه خوشى چه نده كار ده كات .

جا هه له وه سه دره مه دا كه باوكم له (دوو رُوژ) دا بووه، نهو
ده مى دوكتور سه عيدخانى كوردوستانى ي هاتو ته هه ورامان، بو
درمان كردنى چارى «عساس قولى سان» كه به كيكه له

باوه گه وروی به گزاده کانی ره زاو، که خزمایه تسی ژن و ژن خوازی یان له گه ل خانه واده ی نیمه دا بووه، چن شتیکی گزنگه پرووی داوه، که وردبینی و شاره زایی باوکم له هم سوو باره کانا دهرده خات.

په کم: دوزینه ووی نهو به لنگه گزنگه میژوی بی که به سنده ی هورامان به ناوبانگه و، دوکتور جه مال ره شید له کتینی «دراسات کردیة فی بلاد سوبارتو» دا باسی کرده، له وندا هله یینک به دوکتور کراوه که و تراوه نهو به لنگه یه له قه لای «سورن» ی به رانبه ری گوندی «بن دۆل» ی هورامان دا، باوکم دوزیویه ته وه، به لام راسته که ی ته وه ته له خواری گوندی «پالنگان» ی هورامانی ژاوه روزه له قه راغی سیروانا له شونینگ به ناوی «تهنگی به ردا له داوینی شاهودا دوزراوه ته وه، نهویش بهم جزره ده بی، شیخ گوزهر ده کات به به رانبه ری نهو شونینه دا کونوپر چاوی ده که ویت به نه شکه ویتیکی ده سکاری کراو به تموی «ماه» و «زه ردی» که وه، ده لئی هه بی و نه بی نهو نه شکه و ته شونینه واری کونی تیا به، پاشان چن که سیک ی وریاو شاخه وان به سه رکردایه تی پیانیکی سهخته وانی وریا که خه لکی «ره زاو» بووه ناوی «وه رگله» بووه، ده کاته پی سپرراوی گه یشتن بهو نه شکه و ته وه، پشکنینی و به ده ست هینانی نهو شتانه ی که تیا به تی... «وه رگله»، به هورامی، واته «گورگله»، گورگه بچکوله، ... پاچ و نولیان ده داته ده ست و، گوریسی زور، تا لهو شاخه وه بینه ناو نه شکه و ته که... وه چی بکن و چی نه کن، که نهو خوی پیوستی به باسینکی جیاوازه که بینوسم... پاشان که نهو سهخته و اتانه دهرونه نه شکه و ته له سه ر ناموزگاری یه که، کوبه لئه یینک ده دوزنه وه له شیوه ی شونینیکی سه وزا، که گوزهبووه، نهو «به لنگه» یه ی تیا بووه، که له سه ر پیست نوو سراوه و نه وه ته دوکتور جه مال ره شید نه حمده له کتینه که یا، ههروه ها له باسیکا له (گوفاری روشنیری نوی) دا باسی کرده.

جا که دوکتور سه عیدخان دیت چاوی عه باس قولی سان «عه مه لیات» بکات، له وئی دینه خزمه تی شیخ و ههروه کو گوتم چن شتی پروو ده دات.

په که میان رزگار کردنی دوکتور سه عیدخان به مهرگه...

عه باس قولی سان وادیاره زور قه له و بووه و، ورگی زور گه ووه بووه. پاش عه مه لی یاتی چاوه که ی... دوکتور به هه لا و داوان و شه رزه ی دیت هاواردینی بو شیخ، ده لئی وا ده مکوزن، چاره م بکه.

شیخ ده فه رمی، هۆکه ی چی یه؟ ده لئی نازانم (سان) چی یه تی، و اخه ریکه ده مرئی و هه ناسه ی سواره و که ف ده چه رینی... خه لکه که ش ده لئین (سان) بمرنی هه زار گیانت بی یه کینکی دهرناکه ی ت.

شیخ که دهر وا سه یرده کات سان له سه ر گازی پشت به سه ر قه ره و نله ییکه وه که و ته وه په ریشانه خیرا ده لئی زوو دوو پارچه خشت فریا خه ن، پارچه خشته کان دیرن، ده لئی ده سا به دوو سئ کوری نازا سه ری تم قه ره و نله یه م بو هه لبرن و سه ری سان به رزه ده کاته وه به سه ر له شیا... سه یر ده کن سان هه ناسه یینکی باشی داو چاوی کرده وه، مه گیر لای خواری ووی قه ره و نله که به رزه و نهویش زور قه له وه وه ده ست و شانه ی به ستراوه ته وه و، ورگی سه ردل و سی یه کانی گرتوه... بهم جزره دوکتور له م کیشه یه رزگاری ده بیت، له کاتیکا که دوکتور سه عیدخان هه رگیز بیری به لای نه وده دا نه چوه که تم هه ناسه تهنگی یه هی نزمی جینگه ی سه ری نه خوشه که به تی شیخ هه ر به چاوی که و تن بزی دهر که و ته وه چاره ی کرده.

جا دوکتور داوای نهو سنده ده کات له شیخ و، به لئین ده دات، هه رکه گه یشته «ته وروپا» ده یدا بیخونینه وه، هم چونیته تی دوزینه وه که ی به هه موو جیهان راده گه یینی، هم ته گه ر پاره یینکی کرد بیکاته دوو به شه وه، به لام به داخه وه دوکتور به لئینه که ی نه برده سه رو، شونی دوزینه وه که ییشی راست نه گو تپوو، لام وایه بو نه وه بووه شونیه وار ناسان نه گه نه ناوچه که و رازه که ی ناشکرا بیت، نیمه ش چن و چونی تم کاره مان نه ده زانی تا جاریکیان «فؤاد سه فهر» که به رنیه به ری (ناثار) بوو له به غدادا، له نه حمده تا وادا که میوانی من بوو، له په نجاکان دا، نهو، باسی تم سنده ی کرد، که دوکتور سه عیدخان فروشتویه، منیش باسه کم بو گتیرایه وه و زوری لا سه یربوو، وه له م دوا یه شدا دیم که دوکتور جه مال له «گوفاری روشنیری نوی ژماره (103 و 104) باسی کرده.

مه به ستی دووه م، بریتی بووه له وه ی که باوکم نمونه ی زیاتر

له «چل» گیای ولاتی خوځمانی داوخته دهستی سه‌عیدخان، نمونه‌ی ریشه‌و لاسک و گول و گه‌لای نو گیایانه، ناوی همو گیاکانی بونووسیوه به (یونانی) به (عربی) به (فارسی) به (کوردی)، هروه‌ها هم گیایانه بوچ درماتیک به‌کار ده‌برین به‌کار ده‌هینرین).

جا پرسپاری کردبوو نایا له نه‌وروادا پیوستیان به‌م گیایانه هه‌به؟ نایا نه‌گر (صادیر) بکرین به‌چند ده‌یان کړن؟

دوکتور نه‌وه‌لامانه‌ی وه‌گرته‌وه‌و داوای کردبوو که بوی ره‌وانه‌کړین. . هی وایان هه‌بوه، که نرخه‌که‌یان به «مقال» دانابوو، جا تا هم هانوهون و هاتوچویانه کرابوون، چن سالیکی پی‌چووبوو، هم باوکم ته‌شریف دیرته‌وه بو‌بیاره، که بیته جی‌نشینی شیخ عومر ضیاء‌الدین باوکی و هم هوال ده‌گات که سه‌عیدخان له نایینی نیسلام پرووی وه‌گرته‌وه‌و بوه‌ته مه‌سیحی، وه هم ده‌رده‌که‌وی که سه‌بارت به سه‌نه‌ده‌که بی‌به‌لین بووه، نه‌میش دلی لئی سارد ده‌بیته‌وه‌و ده‌لئی ده‌رمانه‌کانیش ده‌کاته سه‌نه‌ده‌که.

جا شاره‌زایی باوکم له‌پزشکی‌دا تا له‌م راده‌یه‌دا بوو. . . وه زور جار ده‌م دی، نه‌خوش که ده‌هات بو‌خزمه‌تی و «نه‌بضی» ده‌گرت زور جار هه‌ر له‌وه‌نه‌بزرگرتنه‌دا وادپاریوو نه‌خوشی‌یه‌که‌ی ناسی بوو. . . ، نه‌ویش له‌وه‌دا ده‌رده‌که‌وت هه‌رچی هم ده‌ی‌پرسی نه‌خوشه‌که به‌لئی ده‌کرد. بو‌نمونه ده‌یگوت فلان شوینت دیشی؟ ده‌یگوت به‌لئی. . به‌یانیان تامی ده‌مت به‌م جو‌ره‌یه؟ ده‌یوت به‌لئی. . . هتد.

دیاریوو نه‌میش نه‌و پرسپاری‌ده‌کرد که هی نه‌خوشی‌کی تایه‌ته چونکه دیاره هه‌رنه‌خوشی‌ک نیشانه‌ی تایه‌تی خو‌ی هه‌به. . . . له ناوچه‌ی هه‌ورامان‌دا، له شاری هه‌ورامان و گونده‌کانی ده‌وروبه‌ریا، وه‌کو «که‌مالا» و «وه‌سیا» هوزی شیخ هیدایه‌ت ده‌ژین، که پییان ده‌لین. شیخانی شاری هه‌ورامان، نه‌مانه‌ش، له گرتنه‌وه‌ی شکسته‌و ده‌رمانی برینداران‌دا، بلیمه‌ت و پی‌وینه‌بوون، وه‌له گزوگیای نه‌و کویستانانه، ده‌رمانی وایان ده‌گرته‌وه، بگره «ثانی بیوتیکی» نه‌مرویش نه‌وه‌نده به‌کار نه‌بووی.

هم خینله به ژن و پیاوه‌وه، له‌م رسته‌ه پزشکی‌یه‌دا شاره‌زابوون، نه‌نانه‌ت کچکی شیخوکه‌یان بووه، جارنیکان

پیاونیکان، شانی یه‌کیک ده‌گرته‌وه که شانه‌که‌ی بالی داخزاوه، پاش به‌ستنه‌وه‌ی که ده‌یه‌وی ری‌ی بدات، پروات، نه‌و کچه شینوکه‌یه به هه‌ورامی ده‌لئی، بابه «گو» یه‌کات له یاد چوو، نه‌ویش سه‌بیر ده‌کا راسته له یادی چوو. . . . ، هم «گو» یه، بریتی‌یه له گولنه‌ینک له په‌روو پیتال دروستی ده‌کن به قه‌در هه‌نارنیک، پاش گرتنه‌وه‌ی شانه‌که‌ی بال، نه‌بخه‌نه بن ده‌ستی نه‌خوشه‌که، بو‌نه‌وه‌ی شانه‌که‌ی دانه‌خزیده‌وه له‌جی بچینه‌وه.

له‌مانه، شیخ هیدایه‌ت، پاشان شیخ محمودی کوری که من دیومه ریش سپینکی نیسک سوک بووه شیخ صادقی کوری شیخ مه‌حمود که نه‌ویش هه‌شت نوسالنی له‌مه‌وسه‌ر به شیره‌نه‌جی‌گه‌ده هه‌م‌ری خو‌ای کرد. وه شیخ موحه‌مه‌دی شیخ مه‌حمود، بگره چل سال له‌مه‌ویش شیخ مه‌حمودم دی‌بیت که ده‌هات بو‌خزمه‌تی باوکم له بیاره.

نیسه‌ش زور که‌س له‌م خیزانه ماون و هیشتا هه‌ر به‌هانی خه‌لکی ناوچه‌که‌وه‌ن. بلیمه‌تی گپ‌رانه‌وه‌ی هم بنه‌ساله‌یه هه‌ردوایی نایی، باور بفرمون کاری وایان کردوه مه‌گره عه‌مه‌لی‌یاتی نه‌مرو، بگاته راده‌یان.

هروه‌ها له گوندی «بیاره»‌ی خویشمان‌دا پیاونکی ره‌وش به‌رزو، که‌لک گرو، زور به‌دین هه‌بوو، هه‌مو‌خه‌لکی بیاره نه‌وه‌نده‌یان خوش ده‌ویست، هه‌موویان پییان ده‌گوت «مامه»، که به «مامو جافه»، مامه جافه، به‌ناویانگه بوو.

ناوی جافری شیخ فه‌تاح بوو، نه‌وه‌ی شیخ عه‌لی ته‌ویله‌یی، که یه‌کی‌سووه له خه‌لیفه‌کانی شیخی سیراجه‌دین، نه‌خوینه‌واریش بووه. مامه جافه له‌ده‌رمان کردنی برینی تیخ و گولله‌و زامی‌تری له‌شدا زور شاره‌زابوو، شکسته‌یشی ده‌گرته‌وه. مامه جافر له سالاً دووس‌ی جار ده‌رویشت بو‌کویستانه‌کان، بو‌هاوردنه‌وه‌ی گزوگیا، برنی جار بو‌گیاکان به سه‌وزی، برنی جار بو‌گولی گیاکان، برنی جار بو‌ریشه‌ی گیاکان، نازانم مامه جافه هم زانسته‌ی له‌کوی ده‌ست که‌وتبو، لام وایی زورتری نازمونی خو‌ی بوو. . .

مامه جافه له‌منه‌وه زور نزیک بوو زور زیاتر له خه‌لک. . . ، به‌و بونه‌یه‌وه زور شاره‌زابووم له کاره‌کانی. . . . ، هم گیایانه‌ی وشک ده‌کرده‌وه‌و ده‌یکوتان وه‌کو‌گره‌ردیکی زور جوانی شوشه‌کانی نه‌مرو، زوره‌که‌ی بونی خوشی گزوگیای گرتبوو، هه‌ر به بو‌ن

ئەو دەرمانانەى لىك جوتى دەكردنەو.

ئاگام لى يە دەرمانى وابو دەيگوت ئەمە نابى ھەموو رۇژنى بەدريت لە برين چونكە زوولەسەرەو سارپش دەبى، وە ھىشتا لە خوارەو برينى ھەبە.

جا ھەر دەرمانىكىشى بۇ جورە برينى بەكار دەھانى، ئەوانەى ھى ريشەى گياگان بوون و، وەكو (پاودن) ئاوا كرابوونە (گەرد) زوربان سەبى بوون.

مامە جافە لە «پنەوند» واتە «موتربە» كردنیشا زور شارەزابو، ھەميشە يارمەتى خەلكى دەدا، سالى (1962) لە ئەيلولدا بو، لە ئەمەنى خەفتاساليدا دنياى بەجى ھىشت.

بەداخەوە منالەكانى لەم بەھرەبە بى بەشن، بەلام لام وابى خيزانەكەى ئەو گز وگياپانەى دەناسى، كە ئىستەش ماو.

لە كۆتايى دا وامن بۇ نمونە ناوى يەك دوو گيايىك دەبەم، كە ئەوئندە تاقي كراونەتەو كاركرديان ئاشكراپە.

بۇبە دەينوسم بەلكو پزىشكەكانمان بگەونە پشكنينى لە بارەبانەو:

1 - گياى «قەيتەران» ئەم گياپە بەھەرەبى تىنى دەلئين «كرفس البير» و لە شوربجەدا لە بەغدا ھەبە. بەفارسى پين دەلئين «پرسياوشان» يان «سپاپوز» و لەناوچەى رەواندزىش پين دەلئين «گيا بالوكە»... وەكو دەلئين، ناوى خوى وا بە خويەو.

ئەك گياپە گەلاکەى وەكو مەعدەنوس وابەو لاسكەكەى رەشى رەشە، ھەرەكو موى سەر تۇزى ئەستورترە، لاسكەكەشى زور رەقە... لە شونينكا سەوز دەبىت تاڭگەى ئاوييت و، ھەميشە (نم ناك) بىت، چەمى زەلم پريەتى... ھەفتەبى تا دەرۇژ، وشك كراوى ئەم گياپە، كە لەسيبەرا وشك كرايى و، ورد ھاردرايى، ھەربەيانىبەى بە ئەندازەى پرى كەوچكىكى چىشت خواردىنى بە دلئى ناشتا، شونەماى «بالوكە» نايلىنى، ئەربىزى نەخورا بەوشكى و بە تەنھا، دەتوانى تىكلأوى دوو كەوچك ماستى بكات بۆئەوى بوى بخورى، ئەر ھەر بوى نەخورا ھەر ئەو ئەندازەبە چوارپيالە ئاوى تى دەكات و وەكو چاى دەمى دەكات، ھەر جارەى پيالەينكى لە بەيانى تائوارە، سى پيالەى لى دەخواتەو، سەبى سەرلەنوى دەمى دەكاتەو.

لاى زورەوئەكەى تا دەر رۇژ. ھەر ئەم گياپە ئەگەر زورتر دەوامى لەسەر بگىرى بەردى (مەشانە) و گورچيلەيش دەكاتە

(لەم) وە لەگەل مىزا دەروات، بەتايبەت ھەر ھەفتەبى جارئيكش، يەك رۇژ، «خەپاتە»ى زەرپاتيشى بۆبكات بە چاى و بيخوات، بەلام ھەر يەك رۇژ، چونكە ئەم خەپاتەى گولە زەرپاتە زور «مودەپير» وە مىزى زور دەكات، نابى زورى بخوات.

ھەر ئەم قەيتەرانە بە چاى، بۆكۆكە باشە بەلام ئەو كۆكەبەى كە زور مابىتەو و چارە نەكرايى، نەك كۆكەى ھەلامەت و تازە. جا ئەو مەگەر پزىشكەكان پاشى تاقي كردنەوئى لە دەزگاكاني پزىشكى ئەمىرۇدا، بزائن بۆجى قەيتەران ئەم كارە دەكاتە سەر ئەم شتانەو، چۆنەوا دوو سى جور سۇديشى ھەبە.

2 - ھەروا تۆوى گيايىك ھەبە بەكوردىنى پى دەلئين (خاك شير) وەكو تۆوى توتن واپەو وردتريشە، لە شوربجە بە «خوبىة عجم» بە ناويانگە ئەمەش ھەر بەيانى بەدلئى ناشتا بە ئەندازەى كەوچكىكى خواردىنى دەكرىتە ناوى دەم و ئاوى بە شونينكا دەخورى، يان دەيكەبىتە ناو پەرداخى ئاوى ساردو تۇزى شەكرىشى تىكەى ئەمەيان بە ئارەزوى خوتەر ئەميش زور بە كەلكە بۆلابردنى «حەساسبەت»، وە من خوم بە خواردىنى پەتاتە، حەساسبەت ھەبە بۆ ھەفتەبى خواردم و بۆ ھەميشە ئەو حالەم نەما...، جا ھەر ئەم خاك شيرە لەناو ئاودا خواردەوئى بۆكەم كردنەوئى «ئا» و گەرمای لەش زور بەكەلكە.

دەلئى مشت نمونەى خەروارە، ھەرەكو دەزانن ھەم (بالوكە) و ھەم (حەساسبەت) ئەم رۇ چارەكردنەى دەردى سەرى ھەبە، كەچى بەم ئاسانسى يە لای خومان چارەبان ھەبە، بەتايبەت ناوى گياى قەيتەران كە برى لە كوردەكان پى ئەلئين (گيابالوكە) ئەو خوى پيشان دەرى ئەوئە باو باپيرانمان لە مئزەو ئەو دەرمانەيان دوزبوتەو، وە من خوم ھەردووكيم تاقي كردوئەو، خاك شير، خوم، وە گيابالوكە ثابتى برام و دەيان كەسى تر.

من ھەرچەن لەم رىشتەبەدا خوم ماندىونەكردو و شارەزانيم، لەگەل ئەوئەشا دەتوانم لای كەم كەلكى دەبان، وە بگرە نزيكەى سەد شت لەم گز و گياپانەم لە ياد بىت و، ديومە كە بە كەلكى خەلكى خواردو وە لە دەستى زور ناساغى بزگارى كردون.

ئايا باشتربە پزىشكەكانمان برى لە كاتى خويان تەرخان بگەن، بۆ تاقي كردنەوئى ئەم سەرمایە گەرە سورشتى بەى كە خودا داووبە بە ولانەكەمان؟